

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
 קרית ספר ת"ו
 מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 25 / 17 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 302

הוציאת ע"י בנם הנה"ל
 הר"ר אברהם אלעזר מרקביץ שליט"א לונדון

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כאיכתי קירן לך עם נחמתו...
 (להלן פירוט המילים ופירושן)
 כחך וניחוח נחלת נחמתו...
 ש"ת מניח את קירן כזה כשבוך חרות אד
 חוזק סר מי לא יקום כשבוך חרות אד
 הקול קום גם לא נחמי חבוט.
 לקום מה קירן אלה כשבוך חרות אד
 מי נחמד כשבוך חותך וניחוח
 יחי חיל כשבוך חרות אד
 לשימורו של קירן חרות אד
 קירן חרות אד חרות אד חרות אד
 כל חרות אד : כל חרות אד
 פאר : כל חרות אד חרות אד
 חרות אד חרות אד חרות אד
 חרות אד חרות אד חרות אד
 כל חרות אד חרות אד חרות אד
 חרות אד חרות אד חרות אד
 חרות אד חרות אד חרות אד

לע"נ הר"ר כהר"ר מורדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, א' מנחם אב התשס"ט. מסכת בבא מציעא דף פח – דף צד

ביד מוכר, אבל אם נגמרה ביד לוקח חייב לעשר מן התורה. והשיג עליו **הראב"ד**, דקרא ד"עשר תעשר" מיירי משנמרה התבואה, ועלה קאמר "תבואת זרעך ולא לוקח", דהיינו שאם נמרח אצל לוקח, פטור ממעשר. והכסף משנה יישב את שיטת הרמב"ם, די ש לומר דהכי קאמר, "עשר תעשר", היינו דכשבא לעונת המעשרות בידך, חייב אתה לעשר ולא לוקח, אבל כשלא נגמר בידך אלא ביד לוקח, לא נתמעט לוקח. עוד כתב, דדעת הראב"ד אינה כשיטת הריב"ם, דלדעת הראב"ד משמע, דבין אם לוקח קודם שנמרח ובין לאחר שנמרח, פטור.

דף פח ע"ב

ט גמ' **אלא מדרבנן וקרא אסמכתא וכו'.** הקשה הרמב"ן, אם כן מדוע גזרו על הלוקח מעם הארץ, הא מדאורייתא פטור. ולחייב מדרבנן, כיון דרוב עמי הארץ מעשרין לא הוה להו למיחש. ותירץ, דאפשר שלא פטרו מוכר אלא כשגמר מלאכתו על דעת למכור ומכר, אבל כשדעתו לאוכלו, נתחייבו במעשרות בגמר מלאכתו. עוד כתב, דכיון דיש שאוכלים בלא מקח, ויש שלוקחים דגן שאינו ממורח, ועם הארץ אומר מתוקן הוא, ואין להאמינו, הלכך גזרו על הכל.

י רש"י ד"ה אם חסמת, קצצת דמים או בחזקה. וכתב הריטב"א (החדשים), דאם חסם בחזקה דהיינו בעל כרחו, פטור ממלקות, אבל חייב לשלם מה שהיה אוכל, דלכולי עלמא חייב, כיון דאינו לוקח. וכן כתב הטור (חושן משפט שלו, א). וביאר הפרישה (שם סק"ב), דכיון דמדינא היה ראוי ללקות עליו מקל וחומר דשור, אלא שהתורה מיעטה בהיקש מ"כנפשיך" שיהא פטור בחסימה, הלכך יש לומר, דלא פטרה אלא ממלקות, אבל איסורא איכא.

יא גמ', מאי לאו משיפקסו אפילו בשדה. הקשה הריטב"א (החדשים), הא ר' ינאי איירי בדאורייתא, ופיקוס הוה מדרבנן, דהא אין חיוב תרומה מן התורה בקישואין ודלועין. ותירץ, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, ואם אין מירוח קובע מן התורה בדגן, ודאי דאינו קובע מדרבנן בקישואין ודלועין.

יב תוס' ד"ה לא משיפקסו, בתוה"ד, אבל קישואין ודלועין רגילות להכניסן בבית עם הפיקוס. והתוס' רבינו פרץ תירץ, דהתם ליכא ראיית פני הבית כלל כשהיא בתוך המוך, אבל הכא כשלא פיקס, איכא שפיר ראיית הבית, דאין הפיקוס מכסה את הקישואין והדלועין, אלא הוא סביב להן.

יג רש"י ד"ה בענבים וזיתים, העומדין לאכילה וכו' ומעשר שלהן מן התורה. ביאר הרמב"ן, דרש"י דחק לפרש כן, משום קושית התוס' בד"ה כי קאמר, דאי בויתים וענבים העומדים לתירוש ויצהר, אף הם ביקב תלינהו רחמנא. עוד כתב, דאף דתלינהו רחמנא ב"יקב", ביקב שבבית תלאן, דהיינו שאינם חייבים במעשר, אלא אם כן עשאן יקב בבית, דכבר ראה פני הבית, אבל דגן, ב"גורן" תלינהו רחמנא, ואין גורן אלא בשדות ולא בבית.

יד בא"ד, ואף הן בכלל תבואה. והרמב"ן כתב, דחייבין במעשר מדאורייתא, ולא מפני שהם בכלל תבואה, אלא דכיון דתירוש ויצהר חייב, אף הן חייבין, שהרי הם עומדים לתירוש ויצהר, ואף על פי שחשב עליהן לאכילה, לא

דף פח ע"א
א גמ', עד שיראה פני הבית. ביאר הקובץ שיעורים (ביצה יג), דהגורם לחיוב וסיבתו הוא המירוח, אבל דין ראיית פני הבית, קובע את זמן חלות החיוב בפועל.

ב תוס' ד"ה עד שיראה, בסוה"ד, ויש לומר דמודה ר' ינאי דחצר קובעת מדרבנן. הקשה הריטב"א (החדשים), ניחוש דילמא מפריש מהן על פירות שבבית, או מפירות שבבית עליהן, והוה מהפטור על החיוב, או מן החיוב על הפטור. ותירץ, דחצר בבית לא מיחליף, ולא אתי לאפרושי אהדדי.

ג תוס' ד"ה מאי לאו, בתוה"ד, הלא כיון שלא נגמרה מלאכתו למעשר יכול לאכול. כתב המהרש"א, דרש"י נשמר מקושיא זו, ולכך פירש בד"ה אי הכי בעל הבית דמכי תלשת הוה גמר מלאכה. וכתב, דתוס' לא ניחא להו למימר דסבר המקשה, דלוקח חייב בלא גמר מלאכה, אלא דסברי דאיירי בשדה, והמדחה קאמר, דמיירי בחצר.

ד בא"ד, בתוה"ד, לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר. כתב המהר"ם, דמבואר מדבריהם, דדוקא לוקח חייב במעשר, אבל פועל אוכל ופטור. והקשה הרי אין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר. ותירץ, דסבירא להו, באופן הרגיל פועל עוסק בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר, כגון דש ובורר, אמנם אותן שני תאנים שאוכל, בשעת אכילה כבר נגמרה מלאכתו.

ה גמ', בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר. הקשו הרמב"ן והרשב"א, הא אינו חייב אלא כשנכנס דרך שער, והכא ליכא דרך שער. ותירץ הרמב"ן, דהני מיילי בפירות שדה, שאין גמר מלאכתן אלא בבית, ודרך גגות אינה הכנסה, אבל הגדל בבית אין לך ראיית פני הבית גדול מזה. והרשב"א כתב, דיש מי שפירש, דמיירי דהנף נכנס דרך שער ולא דרך גגות.

ו גמ' אמר ר' פפא הכא בתאנה וכו' לבית. הקשה הרש"ש, מהא דאיתא במעשרות (פ"ב מ"ב), דבית אחרים אינו טובל למעשר. וכתב דיש ליישב, על פי מה שכתבו התוס' בד"ה תבואת זרעך, דהמקח אינו מתחיל עד שאוכל, ואותה עשה כבר נתקן. והחזון איש (מעשרות סימן ג אות יד) כתב, דאין הדבר תלוי בעלות אלא בקביעת מקום, ופועל שקובע כאן לאכול היום, הוה כמקום לינה.

ז תוס' ד"ה הכא בתאנה, בתוה"ד, דמדאורייתא לא חייב אלא דגן תירוש ויצהר. וברמב"ם (פ"ב מתרומות ה"ב) כתב, דאף כל כיוצא בהם חייב בתרומה וכן במעשרות. וביאר הרדב"ז (שם ה"ו), דמשמע, דחייב בהם ממש כמו "דגן תירוש ויצהר" דהיינו מדאורייתא. והרמב"ן כתב בשם הראב"ד, דכל שבעת המינין חייבין בתרומות ומעשרות מדאורייתא, דגמר "ראשית" ראשית".

ח תוס' ד"ה תבואת זרעך, בתוה"ד, ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח, ובהמשך דבריהם הביא שיטת הריב"ם דפירש להיפך, דאם לוקח קודם מירוח פטור ואם לקח אחר מירוח חייב. והרמב"ם (פ"ב ממעשרות ה"ב) כתב כרבינו תם, דבמה דברים אמורים בשלקחן אחר שנגמרה מלאכתן

הדרה היוזמי

מסכת בבא מציעא דף פח – דף פט

א' מנחם אב – ב' מנחם אב התשס"ט

נפטרו מן המעשר.

טו גמ', שור במחובר מנלן. הקשה הריטב"א (המיוחסים), היכי משכחת שור במחובר, דאי תימא שבוצרין ומניחין עליו ומוליכין לביתו, היינו לכתף וחשיב תלוש. ותירץ, דכיון דתחילת השכירות הוי במחובר, חשיב שכירות למחובר, והא דלכתף, חשיב תלוש, היינו בנשכר לכתף לאחר שכבר נתלש לגמרי.

טז גמ', ויהא אדם מצווה על חסימתו מקל וחומר. הקשה המשנה למלך (פ"ב ממאכלות אסורות ה"א), הא אין מזהירין מן הדין. וליכא למימר דהא דבעינן למילף מקל וחומר היינו לענין איסורא ולא למלקות, ועלה קאי מייעוטא, דהא איסורא ודאי איכא, דכתיב "כי תבא בכרם רעך". (ועיין לעיל באות ז). ותירץ, (על פי מה שכתב שם במגיד משנה) דכיון דלולי הקל וחומר היה בין כך מצווה על חסימת האדם מן העשה, הלכך מיייתנין מקל וחומר לעבור נמי בלאו. אמנם כתב דעדיין צריך לו עיון מה שכתבה הגמ' כאן, ששור במחובר יליף מאדם בקל וחומר.

יז גמ' ויהא שור מצווה להחיותו מק"ו. הקשה התוס' הרא"ש בשם רבינו מאיר, דנפרוך מה לאדם שכן אסור לשוחטו, תאמר בשור דכתיב ביה "וחבת מבקרך ומצאנך", וכל שכן שאינו מצווה להחיותו. ותירץ, דפריך משור דאסור לשוחטו, כגון בכור שור שנתערב בשור הנסקל, דאין לו תקנה בפדיה, דבכור לאו בר פדיה. וליכא למיפרך מה לאדם שחייב במצוות, משום דיש לומר דאף את זה אכניס בקל וחומר.

דף פט ע"א

א גמ', אם כן לכתוב רחמנא לא תדוש בחסימה. הקשה התורת חיים, אמאי שינה מלשון הכתוב, ולא קאמר אם כן לכתוב רחמנא לא תחסום בדישה. ותירץ, דכיון דאיתא לקמן (צ:), דחסימה מבחוץ אסור, ד"לא תחסום שור בדישו" דקאמר רחמנא, היינו לא תדוש בחסימה, לכך קאמר שור דכתב רחמנא למה לי, דלא לכתוב שור, ולכתוב בהדיא לא תדוש בחסימה, אלא ודאי שור דכתב רחמנא לאקושי אתי, וכיון דאיצטרך למיכתב שור משום הקישא, לא מצי למכתב לא תדוש בשור חסום, דאי כתב הכי, לא הוה ילפינן מיניה היקשא, דמשור חסום לא משמע חוסם, ולא הוקשו להדדי, אבל מ"לא תחסום" ילפינן שפיר, דקאי אחוסם. והקשה, דאכתי מצינו למילף הקישא, מדכתיב "לא תדוש בשור", הרי הוקש אדם לשור ושור לאדם, דלא תדוש, קאי אאדם. ותירץ, דכיון דמקשינן לה לענין אכילת פועלים דאסור לחוסמן, לכך איצטרך למכתב דוקא גבי חסימה. ומהקישא דדישה לא מצינו למילף הך מילתא.

ב גמ', לאקושי חוסם לנחסם. ביאר הריטב"א (החדשים), דהיינו דנילף זה מזה לענין תלוש ומחובר, דאילו לענין שאם חסם לא מקשינן, דאילו בבהמה אם חסם חייב, ובאדם פטור, וכדילפינן לעיל (פח:).

ג גמ', ופועל אוכל בו וכו'. ביאר המאירי, דכיון דלא הווכר שור אלא להקיש חוסם לנחסם, מעתה דרשינן מילת "דיש" אצל פועל.

ד תוס' ד"ה סלקא דעתך, בתוה"ד, ותימה וכו' ודיש איצטרך לרבות תלוש. כתב התורת חיים, דיש ליישב, דעל כרחך צריך לומר דכל הדרשות דדרשינן מ"דיש" כולן שקולין הן, דאי לאו הכי, מנא לן למילף מיניה כולהו, דלמא לא אתי אלא לחדא מנייהו, אלא ודאי כולהו כי הדדי נינהו והי מינייהו מפקת, אבל בעלי חיים לא ילפינן מיתורא ד"קמה", משום דיותר מסתבר לרבות כל בעלי קמת קרקע, וכיון דכתיב "דיש", ואיכא למידרש מה דייש מיוחד דבר שהוא גידולי קרקע וכו', דרשינן ליה, ומוקמינן יתורא ד"קמה" לקמת קרקע, דהכי מסתבר טפי.

ה בא"ד, בתוה"ד, הוה מוקמינן ליה דוקא במחובר דומיא דפועל. הקשה המהר"ם, הא פועל גופיה כבר נתרבה בתלוש, ואם כן, אי הוה כתיב לא תחסום שור במלאכה, הוה מוקמינן לה בכל מילי, ואפילו בתלוש דומיא דפועל. ותירץ, דהא דמריבין אדם בתלוש, היינו לבתר דאשכחן גבי שור תלוש בהדיא דכתיב "דיש", ודרשינן נמי פועל באם אינו ענין למחובר נהו

לענין אדם בתלוש, אבל אי לא הוה כתיב בשור "דיש", לא הוה מוקמינן לאדם בתלוש אלא לדרשות אחרות.

ו גמ', אף על גב דקא משליף וכו'. כתב הנמוקי יוסף (נב. מדפי הרי"ף), דאפילו מקטיני דקא משליף אינו אוכל, משום דהתורה לא התירה לפועל לאכול אלא דומיא ד"דיש", שהוא עוסק בדבר שהוא שעת גמר מלאכה. ולא דמי לבדול תמרים רעים דאוכל, דהתם עיקר הפעולה בשבילם ולא בשביל דבר אחר, והוי שעת גמר מלאכה שלהם, ומה שאין כן הכא, דהפעולה בשביל המחוברים.

ז רש"י ד"ה שבשעת גמר, ומתני' לאחר וכו' כגון נתפרסו עיגולין. כתב המהרש"א, דנראה מדבריו, דכל מלאכת תלוש, חשיב שעת גמר מלאכתו למעשר, ומשנגמר מלאכתו למעשר, מקרי לאחר גמר מלאכה, כגון נתפרסו עגוליו. והמהר"ם ביאר, דכוונת רש"י, דלעיל איירי במלאכה אחרת, דהיינו גמר מלאכה למעשר, כגון נתפרסו עגוליו, דאינו אוכל, והכא איירי בגמר מלאכה דמחובר, לאפוקי מנכש, דאינו אוכל.

ח תוס' ד"ה יצא הלש והמקטף, בתוה"ד, אמאי תני לה וכי יש מקטף בלא לישה. הקשה התורת חיים, אמאי לא הקשו הכי נמי לעיל, לגבי חולב ומחבץ, דאין מחבץ ומגבן בלא חולב. ותירץ, משום דשאני התם, דמאי דלא חשיב גידולי קרקע לא תליא במלאכות האלו כלל, לכך יש לומר דתנא כל מיני מלאכות קחשיב, אבל הכא כיון דגמר מלאכת חלה תליא בלישה, אם כן צריך לומר דמקטף ואופה נמי הוי גמר מלאכה לחלה, ולכך הקשו התוס' היכי משכחת מקטף בלא לישה.

ט גמ', והלא נגמרה מלאכתו למעשר. הקשה הרשב"א, דנימא דמיירי בשלא ראה פני הבית, ואפילו למאי דאמרינן דבגורן תלינהו רחמנא, דילמא איירי בשכהניסה במוץ שלה וכדו' אושעיא. ותירץ, דהכא לאו משום איסור מעשר קאמר, אלא משום שכבר נגמרה מלאכתו למעשר.

י רש"י ד"ה אמר רבינא, בתוה"ד, אם למעשר לחודיה למעשר אם לחלה לחלה. הקשה הרי"ן, מהא דאיתא לקמן (צ:), דפרות המרכסות בתבואה אינו עובר משום בל תחסום, ופירש רש"י (שם) בד"ה המרכסות, משום דנגמרה מלאכתן למעשר. והא הכא אמרינן דאם נוהג בו חלה, אוכל עד שתגמר מלאכתן למאחר בו דהיינו חלה. [וכן הקשו התוס' (פט: בד"ה המרכסות). ותירץ, דכוונתו, כיון דנגמרה מלאכתן למעשר, הרי הוא טבל גמור, ואסור להאכיל לבהמה, דרחמנא אמר ב"דישו" הראוי לו ולא האסור. ועוד פירש בשם ר' נתן בעל הערוך, דהא דאמרינן דאינו עובר משום בל תחסום, היינו דאף על גב דפרות הללו אוכלות מתבואה זו, כיון דלא נגמרה מלאכתו לחלה, מכל מקום, כיון דלאו דיש הוא, אינו עובר משום בל תחסום.

יא תוס' ד"ה פועל (בנמשך לעמוד ב') בתוה"ד, ונראה לר"ת דבראוי לאכילה פשיטא ליה דשרי. הקשה התוס' הרא"ש, אם כן, אמאי לא משנינן בסמוך, דהא דקתני וסופת במלח, איירי בענבים הראויין לאכילה. ותירץ המהרש"א, דליכא לשנויי הכי, דפשיטא דשרי, ולא איצטרך למיתני, אלא לאשמועינן דלא קבעא ספיתא.

דף פט ע"ב

יב גמ', התם משום בטול מלאכה. הקשה התוס' רבינו פרץ, כיון דטעמא משום בטול מלאכה, מה לי על יד ומה לי על גבי סלע. ותירץ, דעל יד אינו מתבטל ממלאכתו, כיון דבשעה שעוסק במלאכתו יכול לפרוק, אבל על גבי סלע שהולך לסלע וכופף עצמו לפרוק בסלע, מתבטל ממלאכתו.

יג גמ', אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית, ולא יספות במלח ויאכל. ביאר הרשב"א, דלא יספות במלח, אפילו אם נטלו רשות, ומשום מעשר. אמנם כתב, דהראב"ד ביאר, דלא יאכלו אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית, משום "ענבים ודבר אחר", אבל כשנטלו רשות מעשרין ואוכלין, והא דקאמר לא יספות במלח ויאכל, היינו עד שיטול רשות ויעשר. והקשה עליו דאם אכילה בפת קובעת למעשר, למה לי למעט "ענבים ודבר אחר", תיפוק ליה שהוקבע למעשר, וכבר נתמעט מ"דיש" כל שנגמרה מלאכתו למעשר.

הריטב"א (החדשים), דמהכא מוכח שכל שתלה לבהמה שיעור אכילתה בטרסקל, דהיינו ד' קבין לפרה וג' לחמור, ליכא משום "לא תחסום", ואפילו היכא דאינו רשאי לחוסמה, ומשום הכי סגי באגרוף בטרסקיל, דתו ליכא מראית העין. **והפרישה** (חושן משפט סימן שלח) ביאר, דליכא מראית העין, משום דהרואה תחילת החסימה, יראה גם כן שנותן לה מאותה תבואה לאכול, ומי שיבא אחר החסימה, ויראה אותה חסומה בטרסקל סביב פיה, ידמה בלבו, שהרי השק מעיד שהאכילה, ומשום טובתה כדי שלא תצטרך לשוח ולהתבטל ממלאכתה, תלה בצוארה כדי שתאכל מתוך השק. ומי שרואה שאין בו כלום, יאמר דודאי אכלה כבר כדי שבעה, ולאחר זמן יחזור ויתן אוכל לתוכה.

ב) גמ' ר' שמעון בן יוחאי אומר מביא כרשינין וכו'. ובתוס' ד"ה אמר כתב, דרבנן לא פליגי עליה. וכן כתב הריטב"א (החדשים), דר' שמעון בן יוחאי אתא לפרושי לתנא קמא, דאף על גב דמין אחר לא יתלה, כרשינין תולה, כיון שהן יפות לה. **והרא"ש** (סימן ה) כתב, דרבנן פליגי עליה משום דחיישינן למראית העין. וכן כתב **המאירי**, דאם הביא כרשינין, אף על פי שהן יפות לא נסתלק המראית העין.

ג) גמ' כאן בגידולי תרומה. ביאר הריטב"א (החדשים), דגבי "לא תחסום", רבנן לא תיקנו לעקור דבר מן התורה בקום עשה, דנהי שלא יניחנה לאכול, כיון דתרומה דרבנן, ואסור להאכילה לבהמה. מכל מקום, יש לו לתלות לה בטרסקל ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור.

ד) גמ' כגון שדש לפנים מחומת בית פאגני. כתב **המהר"ם**, דלפי מאי דמסקינן השתא, הוה מצי לאוקמא דהא והא במעשר שני, והא והא ר' יהודה, והא דקתני אינו עובר, כגון שדש חוץ לחומה, והא דקתני עובר, כגון שדש לפנים מחומת בית פאגני.

ה) רש"י ד"ה ממון גבוה, וגבי תרומה מיתוקמא וכו' שאסור להאכילה תרומה. ביאר **המהרש"א**, דרש"י חוזר בו ממה שפירש לעיל בד"ה תרומה ומעשר, דסתם דיש לאו בתרומה ומעשר משתעי. דאם כן, לר' יהודה נמי דמעשר ממון הדיוט, מכל מקום, מהאי טעמא דסתם דיש לאו במעשר משתעי, אינו עובר.

ו) תוס' ד"ה כאן במעשר ראשון, דמקרי דישו וכו'. **ובריטב"א** (החדשים), ביאר להיפך, דבמעשר ראשון אינו עובר משום "לא תחסום", דמדאורייתא לא חזי לה, כיון דטבול לתרומת מעשר, ובמעשר שני עובר, כגון שהוא לפנים מחומת ירושלים.

ז) גמ' היתה אוכלת ומתרות מהו, כתב **התוס' הרא"ש**, דאפילו למאן דלא דריש טעמא דקרא, **לקמן** (קטו), דאמר אלמנה בין עניה בין עשירה אין ממשכנין אותה, היינו משום דפשטיה דקרא משמע בין עניה בין עשירה, אבל הכא ודאי לא אזהר רחמנא אלא לטובתה של בהמה, או משום דמעלי לה או משום דלא תצטער.

ח) גמ' אמר להו רב ששת תניתוה. הקשה **התוס' רי"ד**, דנהי דאמר ר' שמעון דאפילו במקום שרשאי לחוסמה, תולה לה כרשינין, אבל במקום שאינו רשאי לחוסמה, לא אמר. ותירץ, דר' שמעון פליג אתנא קמא, וסבירא ליה דאפילו בתרומה ומעשר אינו רשאי לחוסמה, ואף על פי שאינו יכול להאכילה תרומה ומעשר, יביא לה חולין ממקום אחר, ולא עוד, אלא שיביא לה כרשינין שהן יפין מן הכל, והוא הדין אם היתה דשה בתבואת חולין היה מתיר להביא לה כרשינין כיון שהן יפין לה, ותנא קמא סבירא ליה, דרשאי לחוסמה, ואין צריך להביא לה לא חולין ולא כרשינין.

ט) גמ', וישראל הדש בכפרו של נכרי עובר משום בל תחסום. ביאר **השיטה מקובצת** בשם **הר' יונתן**, דסבירא ליה דצער בעלי חיים דאורייתא.

י) תוס' ד"ה חסום פרתו, בתוה"ד, דבתבואת נכרי פשיטא דשרי וכו'. **וברש"י** ד"ה חסום פרתו, כתב, דישה שלך, דהיינו של הנכרי. **והרמב"ן** כתב, דיש לומר דאסור אפילו בדישה של גוי, מפני שהפרה של ישראל, ואין גוי יכול לחוסמה אלא באמירה דישאל, והיינו דקאמר פי פרתו. אבל חסום פי פרתך בדישה שלך ודאי מותר, דבהא ליכא משום שבות.

ותירץ, דקביעות אכילת פת אינה מן התורה, כיון דבעינן כעין מקח. עוד תירץ, דאפילו אם אכילתו בפת קובעת למעשר, מכל מקום, אי לאו דמיעט הכתוב מ"ענבים" ולא ענבים ודבר אחר, היה מותר לעשר ולאכול, ד"דיש" לא ממעט אלא כל שנגמרה מלאכת בעל הבית למעשר קודם אכילת פועל. ולפי זה אפשר לומר דספיתה קובעת אפילו מדאורייתא.

יד) תוס' ד"ה קוצץ, בתוה"ד, ור"ח פירש קצץ שהתנה שלא לאכול אלא עשר פירות וכו'. כתב **הרמב"ן**, דאי אפשר לפרש כן, דהא אין קציצה בדבר שראוי לאכול בו מעכבת עליו כלום, ולא שראוי לקצץ לאכול ולא שראוי לקצץ לאכול. **והתוס' הרא"ש** כתב, דתנאי דיאכל עשר או עשרים פירות אינו קובע למעשר, דמה שהוא אוכל מותר לו מן התורה, והתנאי היה שלא יאכל יותר ואם כן אינו חייב במעשר. אבל הר"ח סבר דכיון דקצץ הפועל הרי יותר על היתר אכילה מדאורייתא לגמרי, ואף מה שאוכל הוה מכח התנאי, הלכך הוי מקח הקובע למעשר.

טו) רש"י ד"ה וסופת במלח, סלקא דעתך ספיתה במעשר לא מהני. וכן כתבו **התוס' בד"ה בארץ**, דאי לאו דאשמועינן בשום מקום דספיתה קבעא וכו'. והקשה **הרש"ש**, הא תנן לה להדיא במתניתין **דמעשרות** (פ"ד מ"ג), דמלח קובע. ועוד הקשה, דלאביי משמע דאפילו חדא, קבעא ספיתה, והתם קתני דאחד אינו קובע. ונשאר בצריך עיון. ועיין **בתפארת ישראל** (המובא באות הבאה). **ובחזון איש** (מעשרות ד, כג).

טז) גמ', חדא לא קבעא ספיתה. ביאר **המאירי**, דהא דאמרינן דבחדא לא קבעא ספיתה, משום דמקח גמור וכבישה במלח קובעים לגמרי, אבל הקציצה אינו מקח גמור, וספיתה לא הוי כבישה גמורה אלא הוי כעין מקח וכעין כבישה, הלכך אחת אחת לא מהני. **והתפארת ישראל** (מעשרות פ"ד אות כד) ביאר, דהא דמליחה קובעת, היינו בששהה קצת במלחו, דעל ידי זה מתרכך הפרי, אבל הטובל במלח ואוכל, לטעמא בעלמא עביד, לא קבע כשאוכל עראי, הלכך שרי בסופת אחד אחד.

יז) רש"י ד"ה כאן בארץ, וספיתה לאו משום ענבים ודבר אחר. הקשה **הרשב"א**, כיון דעד השתא הויינן בה משום איסור "ענבים ודבר אחר", א"כ הו"ל לאביי למימר בהדיא דהכא מיירי משום חיוב מעשרות. ותירץ, דכיון דאמר דבארץ קבעא ספיתה למעשר, א"כ ביאר הענין דמיירי משום מעשר.

יח) רש"י ד"ה מותר לכתחילה, בתוה"ד, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. ביאר **הריטב"א** (החדשים), דכיון דאמרו **רבנן** דקבעא ספיתה בארץ, הוא הדין דגזור נמי בחוץ לארץ, דכולה חדא גזירה היא.

יט) רש"י ד"ה המרכסות בתבואה, ששורין שעורין וכו' ודשין אותן בפרות להסיר קליפתן. **והרמב"ם** (פ"ג משכירות ה"ד) פירש, דהפרות הולכות עליהן לדרכם. **והרמב"ן** (פט. ד"ה אלא אמר רבא) כתב בשם **הר"י אלברגלוני**, דפרות המרכסות בתבואה היינו, פרות שאוכלות מן התבואה הרבה ומשום כך מוציאות רעי ומפסידות אותה. ובשם **הערוך** כתב, דאין עובר בלא תחסום אלא בדיש בלבד, ופרות המרכסות לא מיקרי דיש הלכך אינו לוקה משום "בל תחסום". דשאר מלאכות אין בהם לאו מפורש אלא ילפינן להו מבמה מצינו. ועיין עוד **במאירי** (ד"ה פרות), **ובמנחת חינוך** (תקצו, ז).

כ) תוס' ד"ה המרכסות בתבואה, לא לעשות לחם מיירי דהיכא דשייכא חלה וכו'. הקשה **הריטב"א** (החדשים), הא כל שראוי להתחייב בחלה, פועל אינו אוכל, דכבר נקרא נגמרה מלאכתו לחלה, וכמו שאוכל בפירות עד שנגמרה מלאכתו למעשר אף בחוץ לארץ. **והאבן האזל** (פ"ב משכירות ה"ה) כתב, דהיכא דעשה מעשה המכשרתו להיות חושלא, כדפירש **רש"י ד"ה המרכסות**, ששרה השעורין במים ומייבש אותם בתנור ודשן להסיר קליפתן, שוב לא חזי לחלה, ולא דמי לחוץ לארץ, דהתם לא עשה מעשה שיבטל גמר מלאכתן למעשר. ועיין **בסמ"ע** (שלו, יג), **ובט"ז** (שם) שדן בסתם חטים ושעורין, אם עומדים לפת או לשתיה וקליות.

דף צ ע"ב

יא) **גמ'**, אערומו עלייהו ויזדבנון. כתב ההגהות אשרי (סימן ו), דהיכא דידעינן בבירור דעביד נכרי מדעתיה, אף על פי דמתכוין להנאת ישראל מכירו. מכל מקום, כיון דישאל לא אמר לו כלל, לא קנסינן ליה למכור. וביאר, דהא דאסרינן הכא, משום דחיישינן להערמה, דמאחר שהנכרי מכירו וגנבו וסירסו והחזירו, רגלים לדבר שהבעלים אמרו להן.

יב) **גמ'** אמר רב פפא בני מערבא וכו', כתב הרא"ש (סימן ו) בשם הראב"ד, דבעיא דחסימה לא איפשטא ואולינן לקולא, והרא"ש עצמו כתב, דאיפשטא דאסור. והא דמשני רב פפא, דבני מערבא כר' חידקא ליתא, דהא אביי ורבא ורב אשי ואמימר ומר זוטרא והני תרי חסידו, סבירא להו כאבואה דשמואל, ולית הלכתא כר' חידקא, והא דאסור, משום אמירה לנכרי.

יג) **גמ'**, בנו קטן מאי. ביאר הריטב"א (החדשים), כיון דכגופיה דמי וחיישינן להערמה. וכתב, דהא דאמרינן גדול, לאו היינו גדול ממש, אלא גדול וסמוך על שולחן אביו והו קטן, וקטן שאינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול.

יד) **גמ'**, הושיב לה חסימה מעליתא היא. כתב המאירי, דכל שהוא מונעה מלאכול, או בקול וגערה, או שהושיב לה קוץ בפיה, או שהרביץ לה ארי מבחוץ, או הושיב לה בנה מבחוץ, חשיב חסימה גמורה, אבל אם ישב לה קוץ מאליה, והוא יודע ואינו מסירה, אינו לוקה, אבל קאי באיסור. וברמב"ם (פי"ג משכירות ה"ג) כתב, דאף בהרביץ לה ארי מבחוץ, או שהושיב בנה מבחוץ, אסור ואינו לוקה. והקשה המגיד משנה (שם), הא בגמ' אמרינן דחסימה מעליתא היא. לכך כתב, דטעות סופר הוא, וצריך להגיה רביץ לה ארי מבחוץ. והב"ח (חושן משפט סימן שלח סק"ח) יישב את לשון הרמב"ם, דהא דאמרינן בגמ' דהוי חסימה מעליתא, קאי אהושיב לה קוץ בפיה, אבל בהרביץ לה ארי מבחוץ, והעמיד בנה מבחוץ, לא פרכינן מידי, כיון דאינו עושה מעשה בגוף הפרה.

טו) **רש"י** ד"ה קטבליא, ואינה רואה את הדישה מי קרינא וכו'. ביאר המהרש"א, דאף דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא ומצטערא, מכל מקום, מיבעיא לן מי קרינן ביה "דישו".

טז) **רש"י** ד"ה חסמה בקול, כשהיתה שוחה לאכול היה גוער בה. הקשה הקובץ שמועות (אות לג), לפי גירסת רש"י, ממה נפשך, אי מיירי דהוא עצמו דש בה, תיפוק ליה דדישה הוי מעשה, ורחמנא אמר לא תדוש בחסימה, ואי מיירי שאחר דש בה, הא אמרינן דאינו לוקה אלא הדרש בה בלבד. ותיירץ, דהיינו דוקא אם חסמה מבחוץ קודם דישה, אבל כשחוסם בשעת דישה חייב, דכי היכי דאמרינן לא תדוש בחסימה, הכי נמי אמרינן לא תחוסם בדישה. ובשיטה מקובצת הביא גירסה, "דש" בקול.

יז) **תוס'** ד"ה ר' יוחנן אמר, בתוה"ד, אלא הכא משום דבדבוריה קעביד מעשה שהולכת ורשה בלא אכילה. והמאירי ביאר, דלר' יוחנן דעקימת שפתיים הוי מעשה מיירי באחד מג' אופנים, א. כמו שביארו התוס', דעל ידי הדיבור קעביד מעשה. ב. דאף שאין קולו עושה כלום, מכל מקום, עיקר הלאו הוי במעשה גמור, וכל שעושה בקולו ענין המועיל, הרי הוא כאילו עשה עיקר הלאו, שהוא מעשה גמור, דהיינו החסימה, וכשגוער בקולו נעשה מעשה החסימה מאליו שהוא מניעת המאכל. ג. דבדבוריה נעשה מיד מעשה מאליו כגון תמורה, שבדבורו הותפסה בהמה זו להקדש.

דף צא ע"א

א) **גמ'**, ומשלם ארבעה קבין לפרה. הקשה התוס' רבינו פרץ, אמאי משלם ד' קבין, והלא אם היה רוצה היה נותן לפניה פקיעי עמיר, ואם כן סגי בכך. ותיירץ, דודאי אם לא חסמה הוי סגי בכך, אבל השתא דחסמה קנסוהו, ומשלם כמו שאם היתה אוכלת מן הדישה.

ב) **גמ'**, שם. הקשה הקהילות יעקב (בבא קמא סימן יג), הרי מה שאסרה תורה חסימה, אינו אלא איסורא בעלמא, ולא זכות ממון לבעל הפרה, דהא גם על פרתו שלו מוזהר ב"לא תחוסם". וכתב, דיש לומר דמכל מקום, אחרי שהתורה הזהירה ב"לא תחוסם", ממילא סתמא דמילתא כשאדם משכיר

בהמתו, על מנת כן הוא משכירה, והוי כאילו התנה כן, וממילא איכא נמי חיוב ממון בתורת שכירות.

ג) **גמ'**, הא מני ר' מאיר דאמר לוקה ומשלם. הקשה הרמב"ן, הא מה דאמר ר' מאיר לוקה ומשלם, היינו דוקא היכא "שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין", אבל הכא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין, דלא נתחייב בתשלומין אלא משום "לא תחוסם". ותיירץ, דהכא נמי הוי שני שמות, דאינו משלם אלא משום "והשיב את הגזילה אשר גזל", ואף על פי דאי לא נכתב "לא תחוסם" לא היו כאן תשלומין, מכל מקום, כשנכתב אין כאן תשלומין אלא משום "והשיב את הגזילה".

ד) **גמ'**, אמר רבא אתנן אסרה תורה. ביאר בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן שב), דסברת המקשה היתה, דאתנן לא אסרה התורה בבא על אמו, כיון שכל המתחייב בנפשו אין חיוב ממון חל עליו כלל, ואין אומרים לו צא ידי שמים, ומשום הכי הבא על אמו אינו אסור משום אתנן, ואפילו נתן לה ואחר כך בא עליה. ורבא אמר, דכיון שאסרה תורה אתנן סתם, אפילו אמו בכלל, ואף דבדיני אדם מת ואינו משלם, מכל מקום, בבא לצאת ידי שמים חייב.

ה) **רש"י** ד"ה רבא אמר, בתוה"ד, אבל ידי שמים לא יצא עד שישלם. והרשב"א ביאר בשם יש מפרשים, דבדינא נמי מחייבי ליה לשלומי, ומשום דאיהו אתני אנפשיה, ואמרינן ליה זיל הב ליה מה דאתנית. והקשה הראב"ד, דמנא ליה לרבא דאמרינן ליה זיל הב ליה. לכך פירש, דכל היכא דאמרינן דאינו לוקה ומשלם, היינו דוקא דלא אמרינן ליה מן הדין זיל הב ליה, ואין כופין אותו, ואין יורדין לנכסיו, אבל אמרינן ליה אין אתה יוצא מידי עבירה עד שתתן, ואפילו בא על אמו.

ו) **בא"ד**, בתוה"ד, אי נמי אי תפיס לא מפקינן מיניה. כתב הרש"ש, דדוקא בבית דין, אבל אם הוא בעצמו תפסו, ואין חבירו רוצה לצאת ידי שמים, צריך להחזיר וכל שכן שלא לתפוס. וכן מוכח בתוס' ד"ה בבא.

ז) **גמ'**, רב פפא אמר משעת משיכה איחייב לה במוזנותיה. הקשה הריטב"א (החדשים), דנהי דאיחייב במוזנותיה, מכל מקום, אמאי משלם ד' קבין לפרה וג' לחמור, דהא אין זה שיעור מוזנות, אלא שיעור מה שאוכלת כל היום כשדשה בלי חסימה. וכדחזינן לעיל (פט:), דמביא בול מאותו המין. ותיירץ, דהכא כיון ששכרה לדוש בדבר שראויה לאכול, משעת משיכה נתחייב לה באכילה שהיה לה לאכול בדישה כל היום, כשם שנתחייב בשכרה, וכיון שחסמה משלם הכל. והא דאמרינן לעיל (צ.), דמביא לה בול וכו', כיון דהתם לא היה לה לאכול בשעת דישה.

ח) **גמ'**, אין לשין את העיסה בחלב. ביאר החידושי הר"ן (עבודה זרה סו:), דהחמירו בבשר בחלב יותר משאר איסורין, משום דלא בדלי אינשי מיניה, מפני שכל אחד מותר בפני עצמו, ולכך החמירו בו נמי לא להעלותו עם בשר על השולחן, מה שאין כן בשאר איסורין, שאם אוכל עם הגוי על השולחן, מעלה עליו יין נסך.

ט) **תוס'** ד"ה ואם טש, למה לי עד שיוסק בקינוח סגי. ותיירץ התוס' הרא"ש, דאין קינוח מועיל בתנור, כי לעולם הוא פולט וישנו בעין על הפת עד שייסקנו. אמנם הריטב"א (החדשים) כתב דהווי "נותן טעם בר נותן טעם" וסגי בקינוח יפה, והא דנקט היסק, משום דקיל טפי.

י) **גמ'**, מהו להכניס מין ושאינו מינו לדיר. ביאר בחידושי החתם סופר, דלא אסרו ייחוד בבהמה אלא באדם, כיון דבאדם איכא חזקה שאינו מעמיד עצמו, מה שאין כן בבהמה. והשיטה מקובצת ביאר, דכיון שכל כך פרץ פירצה כזו על אשת חבירו, ודאי גמר תאותו.

יא) **תוס'** ד"ה ופשטי, בתוה"ד, דשמואל לא איירי אלא מדאורייתא וכו'. ותיירץ התוס' הרא"ש, דמכל מקום, כיון דמדאורייתא בעינן כמכחול בשפופרת, די לנו אם נגזור מדרבנן לאסור אחיזה, אבל להכניס מין ושאינו מינו לדיר, לא.

דף צא ע"ב

יב) **גמ'**, מאי אחיזה הכנסה. כתב הריטב"א (החדשים), דאף דר' אחדבווי

מודלית, ואם כן, מתניתין איירי בדאיכא אשתו ובניו, דאי לאו הכי היכי אכל, הא איכא ביטול מלאכה, ואם כן, אמאי מונע עצמו עד שמגיע אצל יפות, ליזלו אשתו ובניו וליתו ליה. ותיירך, דהא דקתני עד שיגיע אצל יפות, איירי נמי בשני מינים, כגון תאנים וענבים, וטעמא משום דהני רעות והני יפות.

כא) תוס' ד"ה הא, תימא מנא לן למידק הכי וכו'. וכן הקשה הריטב"א (החדשים), ותיירך, דלא משמע לה לגמ' דמדאורייתא הוי תרי איסורי, דהיינו עושה במין זה אינו אוכל במין אחר, ומהלך לאו כעושה מעשה, דאם כן, רבנן לא הוו עקרי תרי איסורי מפני השבת אבידה לבעלים, ואף דבמידי דממונא בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה, ואפילו בקום ועשה, הכא כיון דהוי תרתי, לא עקרי.

כב) בא"ד, בתוה"ד, כשמביאים כלים מאומן לאומן עושים מעשה. הקשה הרש"ש, הא לא עדיפא ממהלך ריקן, דאם מהלך לאו כעושה מעשה, הוא הדין נמי אם נושא עמו כלי הבצירה דאינו כלום, עד שיתחיל לבצור.

דף צב ע"א

א) גמ', אימא עד שתהא פורקת. אבל משפרקה לא, הקשה השיטה מקובצת בשם הראב"ד, אמאי אינה אוכלת אפילו כשפרקה, דמאי שנא מפועל שאוכל בחזירתו מן הגת. ותיירך, דפועל שאוכל בחזירתו מן הגת, אינו אוכל ממה שפורק לגת, דכבר נעשית מלאכתך, והתורה אמרה "בדישו" ולא אחר דישו, אלא מן הגפנים שהוא פוגע בהם בחזירתו מן הגת, דאף שעדיין אין עושין בהם, מכל מקום, כיון שעתידין לבצור אותם, אוכלין מהם אפילו קודם בצירה, ומשום התקנה.

ב) רש"י ד"ה כשהיא פורקת, כל משאה פורקין בבת אחת. והריטב"א (החדשים) ביאר, דקושיית הגמ' דהיכי אכלה כשתהא פורקת, והא לאו שעת מלאכה היא, דבשלמא בפועל תקנו שיאכל בחזירתו מן הגת, ובהליכתו מאומן לאומן, כדי שלא יתבטל בשעת מלאכה, ובבהמה ליכא לתקוני הכי, דליכא ביטול מלאכה.

ג) מתני', אוכל פועל קישות ואפילו בדיוור וכו'. ביאר השיטה מקובצת בשם הרי"ה ויהונתן, דאתי לאשמעינן דבין בפירות האדמה ובין בפירות האילן שיש להן חשיבות ויקרים, רשאי לאכול אפילו שווה דינר. וכתב, דהוא הדין ליותר מדינר, אם יצטרך לשובע נפשו, דהא כתיב "כנפשך שבעך", ור' אלעזר חיסמא סובר דלא יאכל יותר על שכרו, כיון דודאי אינו משכיר עצמו במעות שהן פחות ממה שיוכל לשבוע בהן, ולא דיברה תורה על מי שיוצא מטבע העולם.

ד) רש"י ד"ה ת"ק לית ליה דאיסי, ורבנן בתראי אית ליה דאיסי. והרא"ש (סימן יב) כתב להיפך, דתנא קמא אית ליה הך דאיסי, דכי היכי דשרי לאכול יותר על שכרו, הכי נמי מיקל ומתיר לאכול לעושין בסעודתן, ו"פועל" משמע כל מי שרוצה לפעול אפילו בסעודתו. ור' אלעזר אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו, וכל שכן אם אין נותנין לו שכר, דלא יאכל כלום. וחכמים מתירין שיאכל פועל יותר על שכרו, אבל אם אינו נוטל שכר לא יאכל, דלית ליה דאיסי.

ה) גמ', מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל וכו'. הקשה המהרש"א, דמדברי תנא קמא ור' אלעזר חיסמא, נמי הוה מצי לאתווי דבהא קמפלגי, דבין תנא קמא לחכמים ליכא אלא הא דאמרינן לעיל.

ו) גמ', ומר סבר מה נפשך אתה אוכל ופטור וכו'. הקשה הריטב"א (החדשים), דהא האי דרשא לא דרשינן לעיל, אלא לענין שאוכל פועל בלא מעשר ואין דינו כמקח, ולא אתי למימר שיאכל אפילו יותר על שכרו. עוד הקשה, הא אמרינן לעיל (פח:), דהאי דרשא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא, ולא אתי קרא אלא לומר שאם חסם פטור. ותיירך, דהכי קאמר, דמר סבר דהאי קרא איצטריך לדרשא אחריתי, וליכא למידרש מאי דדריש ר' אלעזר. וכתב, דיש מפרשים, דהא דאמרינן מה נפשך אתה אוכל ופטור, לאו היינו דרשא דאמרינן לעיל, אלא מה נפשך אתה אוכל כרצונך ופטור

הקשה כן לשמואל ותיירך לו מאי אחיזה הכנסה, מכל מקום ה דר פריך כן לרב, למיחזי אי אית ליה שנויא אחרת. עוד כתב, דאפשר דתיירך בפעם אחת לתרווייהו, אלא דרב אשי חילקם.

יג) רש"י ד"ה ואפילו בכתיפו, דאינו מזוי ידיו ורגליו. והשיטה מקובצת בשם ר' יהונתן ביאר, שמוצא הענבים מזומנים בכלים בכרם, ומוליכין בכתיפו לגת.

יד) תוס' ד"ה דש באוויזין, בסוה"ד, דלמא עוף אינו שווה לשור וכו'. ביאר המהרש"א, דאף דלא בעי שור ממש, וילפינן שאר בהמה וחיה "שור" "שור" משבת. מכל מקום, בעינן דומיא דשור, דאם לא כן, לא איצטריך למיכתב שור, אלא הוה ליה למיכתב לא תדוש בחסימה, ועוף נמי הוי בכלל. וכתב, דר' יוסי בר' יהודה לא סבירא ליה הך דרשה דלעיל, דמקשינן חוסם לנחסם. **טו) מתני', היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים.** ביאר הרשב"א, דמיירי ששכרו לתאנים וענבים, ואפילו הכי היה מלקט תאנים לא יאכל בענבים, כיון דממין שאינו נותן עכשיו לכליו של בעל הבית, אינו אוכל, דאילו לא שכרו ללקט ענבים, פשיטא דאינו אוכל בענבים.

טז) מתני', אבל מונע את עצמו עד שמגיע למקום יפות ואוכל. כתב הסמ"ע (חושן משפט סימן שלו סק"ג), דהלשון משמע, דכשעושה בענבים יכול למנוע עצמו מלאכול בשעה שעושה באילן שאינו מבושל כל כך, עד שיגיע למקום שמבושל כל צרכו, ומשם יאכל כל שבעו. וכתב, דנראה דהוא הדין, כששכרו לעשות בתאנים וענבים יכול למנוע עצמו מלאכול בענבים כדי לאכול כל שבעו מהתאנים אם נוח לו בהן יותר, אלא, דבשני מינים רגיל האדם לאכול משניהן, דרווחא לבסומי שכחי, ולהכי נקט האי לישנא במתניתין.

יז) רש"י ד"ה אמרו פועלים, בתוה"ד, ואף על גב דההיא שעתא לאו שעת מלאכה היא. והרמב"ם (פי"ב משכירות ה"ב), מפרש מתניתין דידן להיפך, דהעושה במחובר כגון בוצר וקוצר, אינו אוכל אלא כשיגמור עבודתו, כגון שיבצור ויתן בסל, ואינו אוכל עד שימלאנו וירוקן אותו למקום אחר ויחזור ויבצור וימלאנו, ואינו אוכל אלא עד אחר שימלא הסל, אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו חכמים שיהיו הפועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן, ובחזירתן מן הגת, כדי שלא יבטלו ממלאכתן וישבו לאכול. והשיג הראב"ה, מנין לו זה. עוד הקשה הטור (סימן שלו), דבמתניתין מבואר דבזמן מלאכה רשאי לאכול אף קודם שנגמרה מלאכתו. וכתב המגיד משנה, דהרי"ף (נג. מדפי הרי"ף) גריס "וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה". והרמב"ן והריטב"א (החדשים) (לעיל פז:) כתבו דמקור הרמב"ם מהספרי. אך הקשה הריטב"א, דבבבלי פירקין משמע דאוכל בשעת מלאכתו. ועיין מה שכתב באבן האזל (ארמב"ם שם).

יח) גמ', איבעיא להו עושה בגפן זה מהו שיאכל בגפן אחר. כתב הרא"ש (סימן ט), דהא בעיא דלא איפשטא, הלכך לא אכיל, ואי אכיל לא מפיקנן מיניה. וביאר בחידושי החתם סופר, דכיון דהוי ספיקא, לא מצי בעל הבית למימר הייתי סבור שלא תאכל בגפן אחר, ומשום הכי הוספתי לך שכירות, דהלא היה יכול להרעיב עצמו עד שיגיע שם ויאכל כל מאכלו מהטובים, ומה לו לבעל הבית להוסיף שכירות בשביל כך, ולכך אין לפועל לשלם מספיקא.

יט) גמ', שור במחובר היכי אכיל. וכתב ברש"י ד"ה ואי אמרת, שהרי השור עומד לפני העגלה כשבאין לטעון והוא אוכל בגפן שלפניו והם טוענים אותו מהגפנים שלפניהם. והקשה הריטב"א (החדשים), דהא משכחת שפיר שטוענים אותו מהגפנים שלפניו. עוד הקשה, אם כן, אפילו מאתו גפן עצמו שטוענין אותו, אין לו לאכול שהרי מלאכת השור בתלוש להוליך פירות ממקום למקום, והעושה בתלוש אינו אוכל במחובר. לכך פירש כמו שפירשו התוס' בד"ה שור במחובר.

כ) גמ', כי קא מיבעיא לן היכא דאיכא אשתו ובניו. הקשה השיטה מקובצת בשם תוס' שאנץ, דהא לא צריכא לאוקמי מתניתין במודלית, אלא משום דעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחר, אבל אם אוכל, הוה ניחא אפילו בלא

רבינו חיים הלוי (פ"ה ממעילה ה"א), דעיקר חיובו דפועל מקרי דבר שבממון וכות, ואף על גב דמשל שמים הוא אוכל, היינו דאין לו התחייבות על הבעל הבית, אבל משמים נתנו לו דין ממון.

(ב) תוס' ד"ה אלא בהא, ולר' יוחנן אידי ואידי באין מעלה להם מזונות. ביאר המהרש"א, דהא דהעמידו התוס' לר' יוחנן דוקא באין מעלה מזונות. משום דלמאי דאוקימנא דאיירי במעלה להן מזונות, צריכין לדחוק ולשוניי בקטנים בנו ובתו, דלא זכי ליה רחמנא צערן.

(ג) רש"י ד"ה מהלכות מדינה, כבר נהגו כן. הקשה התוס' רי"ד, הא לעיל (פג.) אמרינן, דמקום שנהגו לזון יזון, ומיירי אפילו היכא דלא השכיר פועלין אלא לעדור בשדהו, דאין שם פירות, דמעלה להן מזונות מביתו, והיכי אמרינן הכא דהעושה במחובר לקרקע בשעה שאינה גמר מלאכה, אפילו מהלכות מדינה לא אכיל, ואם נהגו ליתן מזונות לכל פועל אמאי לא אכיל. לכך פירש, דהלכות מדינה, היינו דברי סופרים שהטילו על בני המדינה, שיאכלו הפועלים מן הפירות שהן עסוקין בהן, אבל מזונות שמעלה להן מביתו, כל פועלין אוכלין במקום שנהגו.

(ד) גמ', ושמואל אמר לא שנו אלא שומרי גיתות וערימות וכו'. ביאר המהר"ם, דשמואל סבירא ליה, דכל היכא דאי הוה עביד מעשה היה אוכל מדאורייתא, כגון בתלוש קודם שנגמרה מלאכתו למעשר, בשומר דלא עביד מעשה, אוכל מהלכות מדינה, וכל היכא דאפילו עביד מעשה לא אכיל מדאורייתא, כגון במחובר שלא בשעת גמר מלאכה, בשומר אפילו מהלכות מדינה לא אכיל. וכתב, דלפי זה, בשומר במחובר בשעת גמר מלאכה, מסתבר דאוכל מהלכות מדינה, דהא אי הוה עביד מעשה הוה אכיל מדאורייתא. וכתב, דהטור (חושן משפט סימן שלו) כתב, דשומר בתלוש, אפילו בשעת גמר מלאכה אינו אוכל אפילו מהלכות מדינה. וביאר, דטעמו משום דליכא להאי דינא בשומר במחובר בשעת גמר מלאכה, משום דאותן הפירות שתולש מן המחובר בשעת תלישתן לא שייך בהן שמירה, דהתולשן אוהן בידו ושומר, וכיון דהשומר משמר מה שאינו תלוש, לא מקרי שומר בשעת גמר מלאכה.

(ה) גמ', אתא לקמיה דרבה ופטריה. הקשה הריטב"א (החדשים), דלרבה משכחת שומר שכר שמשלם כפל, בטוען טענת גנב שנגנבה לו בדעל או גנא בעידנא דגנו או עיילי אינשי, והא אמרינן לקמן (צה.), דלא אשכחן כפילא בשומר שכר. ותירץ, דכיון דבעידנא דגנו או עיילי אינשי אינו נעשה עליו שומר, ולא קיבל עליו שמירה אליבא דרבה, אינו משלם עליו כפל.

(ו) גמ', שם. הקשה הריטב"א (החדשים), אם כן, היכי משכחת חומרא בשמירת שומר שכר טפי משומר חנם. ותירץ, דמשכחת לה היכא דעל וגני בעידנא דלא עיילי וגני אינשי, דשומר חנם פטור, כשנעל בפניה כראוי, ושומר שכר חייב, אף שהקיפו חומת ברזל.

דף צג ע"ב

(ז) גמ' אמר ליה אביי אלא מעתה על למתא וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם הרשב"א, דאביי סבירא ליה, דשומר שכר חייב באונסים, עד שיהיו אונסים שמגיע לגוף הפיקדון, דאם לא כן אין לך אונס גדול משינה.

(ח) גמ', אי הכי אמאי פטור. הקשה הריטב"א (החדשים), דהא לא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אלא כשבא האונס מחמת הפשיעה, והכא אפילו לא על, לא היה יכול להצילו. ותירץ הרמב"ן (לעיל לו:), דחשיב דאונס בא מחמת הפשיעה, כיון דכדעל בעידנא דלא עיילי אינשי היה יכול להכניסם עמו, ולא היה לו להניחם שם, אפילו הקיפם חומה של ברזל. נועיין בתוס' לעיל (עח.) ד"ה הוחמה, דהקשו כן והוסיפו לתרץ.

(ט) גמ', דהדר שקיל דמיהן מבעל הבית. כתב הריטב"א (החדשים), דלא חשיב מבריה ארי מנכסי חברו דפטור, כיון דברי הזיקא. עוד כתב, דבשומר דעביד מפני תנאו, ולא מרצון נפשו, לא שייך דין מבריה ארי.

(י) תוס' ד"ה ובא זאב, בשעת משלחת זאבים ור' יהודה היא וכו'. והתוס' הרא"ש כתב, דהכא מיירי ששמע קול זאבים הרבה, ובא אחד וטרף.

מלשלם, אף פועל אוכל כחפצו ואפילו יותר על שכרו ופטור מלשלם. (ז) תוס' ד"ה ואי אמרת, בתוה"ד, אבל נזיר דתאב זכי ליה כשאר פועל. הקשה הרש"ש, דמכל מקום נתמעט מ"דישו" דמשמע הראוי לו. ותירץ, דשאני נזיר, דאי בעי מיתשיל אנזירותיה וחזי ליה. ועוד, דשאני נזיר שהוא הפועל ובידו לאיתשולי, אבל הבהמה שעושה לא שייך בה לאיתשולי.

דף צב ע"ב

(ח) גמ', על מנת שיאכל בני בשכרי הוא אוכל ופטור. הקשה השיטה מקובצת, הא הוי קציצה, ואמרינן לעיל (פט:), קצץ שתים לא יאכל. ותירץ, דהא דאמרינן שתים לא יאכל, מיירי היכא דאינו אוכל בלא קציצה, ועלה קאמר, דכי קצץ לא יאכל שתים, והא דקאמר הכא דפטור, משום דקציצה לא מהני מידי לחייב, דהא בלא קציצה נמי היה אוכל.

(ט) רש"י ד"ה ובנו אוכל, דהוה ליה כלוקח מקח שלא נגמרה מלאכתו. הקשה רבינו פרץ, דלמ"ד דאין מקח קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר, הכא אמאי חייב לעשר, הא כיון דשכרו לקצות, לא נגמרה מלאכתו. ותירץ, דמיירי בשתים שתים, דקבע מקח אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

(י) גמ', ואי אמרת משלו הוא אוכל בנו אמאי חייב. ביאר הרמב"ן, דהקושיא מ"על מנת שיאכל בני בשכרי", דהיינו שיאכל בנו במקומו, ואי סלקא דעתך דאוכל משלו, אמאי חייב, דאם לא קצץ נמי היה יכול ליתן לו מה שיאכל, בשקצץ נמי פטור, אלא ודאי משל שמים אוכל דאינו יכול ליתן לבנו אלא אם כן התנה עמו בשעה ששכרו, ולכך הוי מקח, וחייב במעשר.

(יא) גמ', שם. ביאר הרש"ש, דכיון דמסקינן לעיל (פה:), דדרשה ד"כנפשו" אסמכתא היא, ורבנן הוא דגורו על לוקח, ועל פועל לא גורו, אף שהוא לוקח, הואיל ואוכל בשכרו, ואם כן, אמאי על בן כשאוכל בשכרו, גורו.

(יב) גמ', משום דמחזי כמקח טעות. ביאר המהרש"ל, דאף המקשה ידע שהטעם משום מקח טעות, דאם לא כן, מאי נפקא מינה בין הודיעם ללא הודיעם. אלא דסבר דאין שייך מקח טעות אלא כשאוכל משלו, אבל כשאוכל משל שמים, ליכא למיטען מקח טעות בדבר האסור, דאיסורא לא זכי רחמנא, ועלה משני משום דמחזי כמקח טעות, אף דאינו מקח טעות ממש. וביאר, דהא דפריך בנתפתחו חביותיו "מאי מקח טעות איכא", הוי לכולי עלמא. והתורת חיים ביאר, דלא פריך אלא למאן דאמר משל שמים אוכל, דלמאן דאמר משלו הוא אוכל הוי כאילו התנה עמו שיאכל, וכמו שכתבו התוס' לעיל בר"ה הכי גרסינן.

(יג) גמ', שם. הקשה בהגהות אשרי (סימן יג), דהבעל הבית יחזור בו ויאמר להם כיון שאינם רוצים להניח מלאכול, אל תעשו, דאני לא התחייבתי לכם לפדות. וכתב, דיש להוכיח דכל כהאי גוונא לא מצי הדר, אלא יאמרו לו הפועלים אתה השכרתנו ולא אמרת לנו שדבר איסור הוא, ובחוקת היתר היינו תופסין, ולא כל כמינך לחזור בכ השתא, שכבר לא נוכל להשתכר. והחזון איש (ליקוטים לבבא מציעא ד"ה אמנם) תירץ, דמיירי כהשבעל הבית אינו מוצא לשכור פועלים אחרים, והוי דבר האבד אם לא יעבדו אצלו, ולכך לוקח הפועלים ומוכרם להאכילם.

(יד) רש"י ד"ה משישלה, בסוה"ד, שולין אותן רתיחות ומשליכן. הקשה המהרש"ל, אמאי לא פירש כפשוטו, וכמו שפירש בעבודה זרה (נו.) בר"ה משישלה בחביות, דהיינו משישלה היין מן הבור להנתן בחבית. וביאר התורת חיים, דהוצרך לפרש כן מדקאמר בסמוך באתרא דהווא דשרק הוא דמשלי, משמע דשריקה עיקר מלאכה היא, והשוכר את הפועלים לסתום צריך נמי לשלות, אף דבשעה ששכרו לא הזכיר אלא לסתום בלבד, ולכך לא שייך לפרש דמשישלה היין מן הבור קאמר, דהא ודאי דשליית היין מן הבור הוי מלאכה כבידה טפי מלסתום פי חבית במגופה, ולא מסתבר דבעל הבית יעשה מהעיקר טפל ומהטפל עיקר. וכתב, דכן פסק הרמב"ם.

דף צג ע"א

(א) גמ', מר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים אוכל. ביאר בחידושי

לקיימו, ושבק שאר דיני תנאים, כגון דאפשר לקיימו על ידי שליח, ותנאי כפול, והן קודם ללאו. עוד הקשה, אמאי קתני דיני תנאים כאן אחר ששנה שמתנה שומר חינם להיות פטור משבועה. ותירץ, דאחר דאשמועינן שהשומרים יכולים להתנות, הוצרך התנא לומר דאף דהשומרים יכולים להתנות אבל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, וכדי שלא נטעה ונחלק בין דבר שבממון לשאר דברים כר' יהודה, קתני דבעינן תנאי קודם למעשה לאשמועינן דהאי משנה רבי מאיר היא. וקתני שכל תנאי שאי אפשר לקיימו לא הוי תנאי, דלא נימא מדמתנה על מה שכתוב בתורה תנאי בטל, תנאי דאי אפשר לקיימו הוי תנאו קיים, קתני וכל תנאי שאפשר לקיימו הוי תנאי, דאם אי אפשר לקיימו לא הוי תנאי.

(ה) גמ', ואמאי מתנה על מה שכתוב בתורה. הקשה הריטב"א (המיוחסים), אמאי לא משני דרישא דברי הכל ואפילו ר' מאיר, ומשום מי יימר דקא עקר, דאימר לא פשע בה ולא אתי לאפטורי משבועה, ומה שאין כן בשאר כסות ועונה, וכדמשנינן לעיל (נא:). ותירץ, דהתם רב הוא דאמר הכי, אבל שמואל לא סבירא דאית ליה לר' מאיר האי סברא.

(ו) רש"י ד"ה אפילו תימא, בתוה"ד, מכי אמר לה הרי את מקודשת לי אי קדשה לה וכו'. ובחידושי החתם סופר ביאר, דהחילוק בין שומר למקדש אשה, דבלא תורה וישראל, נמי איכא שומרים, וכל אחד שומר של חבירו בידו, וחוקק לו חוק, וחייבו כרצונו, ולכך אם מתנה עמו, לא אהיה שומר על פי דעת תורה, אלא על ענין כך וכך, אין זה מתנה על מה שכתוב בתורה. מה שאין כן בקידושין, דאי ליכא תורה ליכא קידושין, ואם יאמר הרי את מקודשת, הרי פגע בתורה, וכשיאמר על מנת כך וכך, הרי הוא מתנה על מה שכתוב בתורה.

(ז) גמ', אמר שמואל שקנו מידו. הקשה הריטב"א (המיוחסים) בשם הראב"ד, כיון דהתנאי הוי בשעת משיכה, אמאי בעינן קנין, הרי כל תנאי שהוא בשעת מעשה מתקיים בלא קנין. ותירץ, דכל תנאי בשעת מעשה תנאו קיים, ואם לא יתקיים התנאי, המעשה בטל, והכא השומר התנה שישמור כשואל, ואם לא יתקיים תנאו תהיה השמירה בטלה ועמה משיכתו לשמור, וכל שכן שיהיה פטור, ולכך צריך קנין. והריטב"א תירץ, דלא דמי לשעבוד דהלואה, שחל עליו דביבור, מפני שמאמין עליו ממונו, והרי הוא ברשותו לעשות בו כל אשר חפץ, חל עליו שעבוד, כיון שלקח ממנו ממונו על מנת כן. אבל בשמירת חפץ, שאינו נותן לו שום דבר משלו, דכל היכא דאיתא ברשותיה דמרי איתא, אין לשיעבוד על מה לחול. ור' יוחנן מדמי ליה לשעבוד הלואה, דכיון שנקרא נאמן, הוי כמו שנתן לו הדבר, דומיא דערב. והרשב"א תירץ, שאדם אינו יכול לחייב עצמו בלי שמקבל תמורה להתחייבות, ועל כן שומר חינם שמתנה להיות שואל אינו מקבל תמורה, ולכן לא מהני תנאי, אבל אם חייב עצמו בקנין, שפיר חל החיוב אף שאינו מקבל תמורה. מה שאין כן שומר שכר ושואל שמקבלים הנאה, יכולים לחייב עצמם בלי קנין. ומוכח דגירסת הרשב"א בגמ' דידן הוי כהתוס' לעיל (נח). ד"ה אר"י, והאשר"י (הבאו לקמן אות ט) דמתנה שומר חינם להיות כשואל. וכעין דבריו תירץ הריטב"א (החדשים).

(ח) גמ', תנא ומתנה שומר שכר להיות כשואל במאי דבריו. כתב הכוס ישועות, דהגמ' הקשתה על הברייתא ולא על מתניתין, דבמתניתין מיירי באופן שבא לפטור עצמו משעבוד, וניחא, דיכול לפטור עצמו בדברים דאינו מקבל עליו שעבוד. אבל בבירייתא שבא לשעבד עצמו, הקשתה הגמ' היאך משעבד עצמו הא הוי דברים.

(ט) גמ', בההיא הנאה דקא נפיק ליה קלא וכו'. כתב הגהות אשר"י (על הרא"ש סימן יז), דיש לחקור האם דוקא שומר חינם מתנה בלא קנין, דבההיא הנאה דקא נפיק קלא עליה דאיש נאמן הוא גמר ומשעבד נפשיה, אבל שומר שכר או שוכר לא שומרים או שוכרים כדי שיצא עליהם קול דהם נאמנים, ובהנאה דקבלת השכר אינם משתעבדים, דהא בשעת המסירה אכתי לא קבלו השכר, ועיין באות הבאה, או דלמא, דבההיא הנאה דהשכיר או נתן שכר דוקא לאותו אדם, נפק עליה קלא דהוא נאמן,

(יא) תוס' ד"ה איבעי לך, בסוה"ד, ולא כרב כהנא דאמר התם דהוי פשיעה גבי נפלה לגינה. והרמב"ן כתב, דיש ליישב, דהתם ודאי הווי פשיעה, כיון שדרכן להיות דוחפות זו את זו והעבירן כאחת, אין כאן שמירה לא מעולה ולא פחותה, אבל בשומר חנם פטור, שהרי לא קיבל עליו לטרוח כל כך, אלא שיהא שומרן ומעבירן כמו שעושה בשלו, ואף שאין כאן שמירה כלל, פטור, שעל מנת כן קיבל.

(יב) רש"י ד"ה עלתה לראשי צוקין, אוקימנא דתקפתו ועלתה וכו'. כתב הרמב"ן, דאף דהאי אוקימתא אליבא דאביי, דסבר דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, והא אנן קיימא לן כרבא דפטור. מכל מקום, כיון דקיימא לן כרב פפא דאמר דאיבעי לך לעבורי חדא חדא, על כרחך בעינן לאוקמי בשתקפתו ועלתה, דאם לא תקפתו, חייב, דהיה לו לתקפה ולא תקפה, דשומר שכר יש לו לשמור שמירה מעליא טפי מדכי נטרי אינשי. וכתב, דהא דמוקמינן לעיל (לו): הכי אליבא דאביי, ולא לכולי עלמא, משום דאביי ורבא תרווייהו אליבא דרבה.

דף צד ע"א

(א) מתני', מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה. כתב בהגהות אשר"י (על הרא"ש סימן יז) בשם הר"ב מריגנשפור"ק, דדוקא שומר חינם שהתנה להיות פטור משבועה תנאו קיים, אבל אם התנה להפטר מפשיעה תנאו בטל. מדקתני מתני' שומר חינם שהתנה להפטר משבועה, ולא קתני שומר חינם שהתנה להפטר מתשלומין. וכתב מהרי"ל (ח"א סימן קכ"ג), דהטעם הוא משום דמתנה להזיק ולעבור על דברי תורה ולכן אין בתנאו כלום. ובחידושי מהר"ם שיק כתב, דהוי תנאי סותר למעשה, דאם פטור מפשיעה אינו שומר כלל, וסבר האשר"י דהיכא דתנאי סותר את המעשה מעשה קיים ותנאי בטל. ועיין במיארי מה שכתב בזה. אבל בשיטה מקובצת בשם רבנו יהונתן כתב, דמתניתין לא קתני שהתנה שומר חינם להפטר מתשלומין, דאין שטות כזאת עולה על דעת אדם דאם פשע לא חשיב שומר אלא מזיק. ולא מסר לו אלא להיות שומר, אלא שעלה על דעתו שיפטרנו מדבר שבא לו על ידי אונסין, וכן בשואל, אינו רוצה שיפטרנו מפשיעה, אלא מאונסין שהוא חייב יותר משומר חנם, שלא היה נאמן אפילו בשבועה, ומתנה עמו שיהיה נאמן דביבורו הקל. אולם בשו"ת מהר"ם מרוטנברג (סימן תל"ב) ובראב"ן (דף כה:): כתבו, דמתנה שומר חינם להיות פטור מלשלם, ומוכח שמועיל תנאי לפטור שומר חינם מפשיעה. [וכן משמע בתוס' לעיל (צג): ד"ה אי הכי]. וכתב התפארת שמואל (על הרא"ש שם אות ב) דמתניתין אין ראייה, דלישנא דקרא נקט כמו שכתב הרא"ש לעיל (פ"ד סימן כא) גבי אין שומר חינם נשבע בשטרות. וכן כתב התומים (עב. כג).

(ב) תני', שם. הקשה בחידושי החתם סופר, דהוה ליה למימר, פטור משבועה ומלשלם, דהא משביעים אותו שאינה ברשותו, כדעיל (לד:). ותירץ, דהא עיקרא דמתניתין לא אתי אלא לאשמועינן, דאף דמתנה על מה שכתוב בתורה, מכל מקום, תנאו קיים. או משום שהוא דבר שבממון, או משום דמעיקרא לא שיעבד נפשיה, ושבועה שאינו ברשותו אינו מהתורה. וכתב בשם מהרי"ט, דבדרבנן לכולי עלמא יכול להתנות. וכתב, ולפי זה ניחא, דאין שום חידוש אי מיירי בשבועה דרבנן.

(ג) מתני', כל תנאי שיש בו מעשה בתחילתו בטל. כתב הרמב"ם (פ"י מאישות ה"ב), דהיינו שיעשה המעשה ממש, כגון שנתן לה הקידושין, ואחר כך אמר לה התנאי, אבל בשביל אמירה שאומר לה הרי את מקודשת לי על מנת כן וכו', והוי קודם מעשה ממש, חשיב תנאי קודם. והריטב"א (המיוחסים) פירש בשם רוב גאוני עולם, שאמר לה שלא בשעת הקידושין ענין המעשה קודם לתנאי, וכיון דהזכיר כבר המעשה קודם לתנאי, אין התנאי יכול לעקור את המעשה.

(ד) מתני', כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל תנאי שיש מעשה וכו'. הקשה הכוס ישועות, אמאי נקט דוקא הני ג' דינים, א. דבעינן תנאי שאינו על מה שכתוב בתורה, ב. תנאי קודם למעשה, ג. תנאי שאפשר

בתירוץ הריטב"א.

(יג) גמ', אבידה שקרובה לפשועה לא כל שכן. הקשה המצפה איתן בשם מעין החכמה, אם כן, מנא לן דשומר חנם פטור על אבידה, הא בקרא לא כתיב אלא גניבה, ודילמא לא פטור באבידה החמורה מגניבה. וכתב דיש ליישב על פי מה דאיתא בבבא קמא (סג), דיליף התם מקרא לפטור שומר חנם מכפל בטוען טענת אבידה, דאם איתא דחייב קרן בטענת אבידה לא משכחת ביה כפל כלל, ואם כן, מדאיצטריך קרא לפטור מכפל, משמע דבטענה זו פטור עצמו מקרן בשבועה.

(יד) גמ', מה לשומר שכר שכן לפטור. הקשה הריטב"א (החדשים), דמכל מקום, לא לכתוב רחמנא שבוייה בשומר שכר, ותייתי מקל וחומר לפטורא משבורה ומתה. ותיירץ, דכיון שהן אונסים חלוקים, רצה הכתוב לפרט הפטור בכלן, שלא תאמר בשבורה ומתה הוא דפטור, שאי אפשר להחזירם כמו שהיו, והדבר בא לידי תשלומין, אבל שבוייה שהיא קיימת ביד שבאי נימא שיטרח השומר ויחזירנה לו, קא משמע לן. והמשך חכמה (שמות כב, ט) כתב, דקא משמע לן קרא בשבוייה דפטור אפילו בשיש מזוין [נדסליק אדעתיה], עיין שם. עוד תירץ, דאיתא לדין דאמרינן לעיל (פג). "דאין רואה" הא יש רואה יביא ראיה דהוה אמינא שבשבויה מירתתי אינשי להעיד, ויפטר גם בלא ראיה.

(טו) גמ', רסלקא דעתך אמינא עד דמיתברא ומתה לא מיחייב. ביאר הריטב"א (החדשים), דלאו למימר דהוה אמינא דמתה לחודיה לא מיחייב, דהא לא מסתברא כלל, אלא דהוה אמינא דלא מיחייב בשבורה לחוד. והקשה, אם כן לא לכתוב רחמנא שבורה כלל, וממילא ידענא דדוקא במתה דכתב קרא, חייב, אבל בשבורה, פטור, דמהיכא תיתי לחיובא. ותיירץ, דלעולם הוה אמינא דבמתה חייב ובשבורה פטור, ולא בעי למכתב אלא מתה, אלא כיון דקרא אדכר שבורה ומתה בפטורא דשומר שכר, אדכר נמי בחיובא

דהא שבק כולי עלמא והשכיר לו ושכר אותו. וכתבו בחידושי הגרע"א והתפארת שמואל (על הרא"ש שם אות ג), דהספק הוא דוקא לפי גירסת הרא"ש, ותוסי לעיל (נח). ד"ה אר"י, אבל לגירסתא דידן איתא להדיא בגמרא מתנה שומר שכר להיות כשואל. וכן פסק הרמב"ם (פ"ב משכירות ה"ט).

(ז) גמ', גמיר ומשעבד נפשיה. כתב בחידושי החתם סופר, דאינו משעבד נפשיה מחמת השכר, לפי ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, אבל קלא דאיניש מהמינא הוא נפיק עליה כבר בשעת ההפקדה.

(יא) תוס' ד"ה אמר רב נחמן, בתוה"ד, ונראה לומר [עוד] דרב נחמן הוה ידע וכו'. הקשו בשיטה מקובצת בשם הגיליון, וכן המהרש"א והמהר"ם, איך תירצו קושייתם לפי זה. וכתבו הגיליון והמהר"ם, דתוסי סברי דמדלא קתני וואם אפשר לקיימו" אלא ובלא שאפשר לקיימו", ודאי אתא לאשמועינן טפי, ותרתי אשמועינן דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל משום דאי אפשר לקיימו. ושתנאי שאי אפשר לקיימו לא הוי תנאי. ובמהרש"א כתב, דצריך לגרוס, ונראה לומר עוד ולא באו בזה לתרץ קושייתם. ועיין עוד בקקיון דיונה, כוס ישועות, מעיני החכמה, תורת חיים.

פרק השואל

דף צד ע"ב

(יב) גמ', תדע דהא שואל כל הנאה שלו ואינו משלם אלא קרן. הקשו הריטב"א (החדשים) והר"ן, הא שואל גופיה מהאי טעמא נפקא לן לקמן (צה). דחייב בקרן, משום דקרנא עדיפא מכפילא בשבועה, ומאן דפליג בהא פליג בהא, ואיכא למימר דכפילא עדיפא ואינו משלם אלא כפל. ותיירץ, דהשתא סמכינן אטעמא בתרא דלכולי עלמא שואל משלם קרן, משום דלסטים מזוין הוי גולן. והמהרש"א תירץ, דסמכינן אמסקנת הסוגיא דילפינן מ"וכי ישאל". ועיין היטב בחידושי הגרע"א דביאר אמאי מיאן המהרש"א

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>